

УДК 316.3:[378.147:32](477)

СТАН, СУПЕРЕЧНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

В.О. Берега, кандидат педагогічних наук, доцент,
м. Черкаси

Політична освіта - важлива галузь життєдіяльності суспільства, від ефективного функціонування якої залежить стабільність політичної системи, доцільність рішень, що ухвалюються, якість життя кожної людини. Завдяки програмам політичної освіти виховується громадянин демократичного зразка, який усвідомлює власне місце і роль у суспільстві, дотримується загальнолюдських цінностей, обізнаний з політичною реальністю держави та має необхідні вміння і навички для участі в прийнятті політичних рішень; для забезпечення максимального ефекту й користі від проведення просвітницьких заходів в масштабах країни необхідно реалізовувати освітні програми серед усіх верств населення; процес політичного навчання має проводитися не тільки закладами освіти, але й неформальними освітніми структурами.

Ключові слова: людина, освіта, культура, демократичне суспільство, громадянське суспільство, політична освіта, політичне просвітництво.

Актуальність проблеми. Сьогодні все більш зрозумілим стає твердження про те, що основні проблеми будь-яких суспільних перетворень пов'язані, багато в чому, з трансформацією свідомості всіх соціальних верств. Втім і досі в Україні, яка переживає перехід до принципово нових основ політичного та економічного влаштування, проблемам цілеспрямованої та раціональної трансформації суспільної свідомості приділяється недостатньо уваги з боку правлячих сил та відповідних суспільних інституцій. Напевне, через те, що частина людей, які, при звичайстві до маніпуляцій і популізму як головних засобів впливу на поведінку громадян, залишається практично не зацікавленою у розгортанні масштабних та системних заходів з формування стрункої системи соціального просвітництва.

Метою статті є визначення стану, суперечностей, перспектив розвитку політичної освіти в українському сучасному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Натомість відбувається нестримне культивування суто західних зразків політичної та економічної культури, що не може бути кваліфіковане як свідомо цілеспрямована політика впровадження реального досвіду раціоналізації суспільного життя. Навпаки, в цьому, скоріше, можна побачити намагання відволікти частину населення, особливо молодь, від гострих соціальних проблем, запропонувати їй систему цінностей, яка б спрямовувала їх активність у далекі від реальних політичних проблем галузі [1, с. 93].

Втім, поступово формується прошарок науковців, прагматичних і

відповідальних політиків та громадських діячів, що наполегливо наголошують на необхідності поєднувати будь-які перетворення в суспільстві із формуванням людини, відповідної моделі перетвореного суспільства. Адже без такого поєднання влада в суспільстві приречена постійно зіштовхуватися з напівсвідомим опором тієї частини населення, умови існування якої, в першу чергу матеріальні, погіршуються в результаті перетворень.

Сьогодні здійснення перетворень в нашому суспільстві під гаслом демократизації суспільства в дійсності мало співпадають з основними принципами самої демократії. Будь-які дії владних інституцій сьогодні супроводжуються коментарями про бажання і прагнення захистити інтереси народу, хоч сам народ в абсолютній більшості не вірить у те, що влада в державі належить саме йому.

Більшість індивідів у нашому суспільстві мають викривлене поняття демократії, ринкової економіки і т.п. Значна частина з них сприймає її як вседозволеність, безвідповідальність та “мутну воду”. На цьому прикладі можна бачити, що сучасна політична свідомість аморфна і суперечлива. Одні і ті ж люди можуть одночасно виступати за вільне підприємництво та підсилення ролі й участі держави в виробництві. Велика кількість представників старшого покоління, прагнучи покращити своє життя, єдину можливість для цього вбачає в поверненні до “старого порядку”. Ситуація, що склалася, багато в чому подібна до тієї, яка існує в більшій частині постсоціалістичного простору та привертає до себе увагу як вітчизняних, так і зарубіжних науковців [2, с. 173].

Екстраполюючи зазначену вище ситуацію на широкі групи населення, ми можемо припустити, що якась частина суспільства активно протидіє і опирається деяким новаціям, в яких зацікавлена, в першу чергу, саме вона, а частіше всього перетворюється на об'єкт маніпуляцій з боку не тільки місцевих активістів різних політичних угруповань, а й масштабних інтерпретацій стратегічних завдань держави чи окремих її інституцій з боку офіційних представників самої держави. Часто можна помітити, що населення достатньо одностайно та передбачено реагує на різного роду заяви щодо викриття окремих “винуватців” існуючих негараздів у суспільстві або зосереджує свою увагу на різноманітних політичних “сенсаціях”, які в дійсності є лише малозначущими проявами дійсних і серйозних проблем суспільного життя, виявляючи нездатність побачити їх та зрозуміти.

Особливо ця проблема є актуальною для молодого покоління нашої держави, адже саме воно є найліпшим “матеріалом” різноманітних маніпуляцій, свідомих розрахунків щодо використання потрібної позиції молоді в “політичній грі” різними політичними силами [3, с. 174].

В сучасній Україні в результаті зміни політичної системи, руйнування старої системи цінностей перед суспільством постали складні питання. Серед них питання про систему цінностей, яка може стати

основою злагоди різних соціальних груп. Старі моделі політичної поведінки і участі, які засвоєні старшим поколінням, не співпадають з новими політичними реаліями та дезорієнтують особистість. Нові моделі формуються та засвоюються вкрай повільно.

Саме з цієї причини питання політичної освіти набирають неабиякої актуальності. Адже саме її засобами забезпечується знайомство та засвоєння на об'єктивній науковій основі вітчизняного та зарубіжного політичного досвіду. Політична освіта дає можливість досягнути індивіду порядок функціонування політичної системи та озброїтися знанням способів впливу на неї з метою реалізації власних та групових інтересів.

Таким чином, можемо сміливо погодитися з твердженням МС. Іванова про те, що «дана система стає не тільки важливим каналом політичної соціалізації, а може розглядатися як один з безпосередніх чинників самого політичного процесу» [4, с. 39].

Розробка демократичної політичної освіти в Україні та її впровадження є актуальним ще й через те, що досі мають місце намагання перетворити політико освітній вплив на знаряддя партійно-ідеологічної індоктринації. Часто буває так, що, коли мова заходить про політичну освіту і політичну активність, то мають на увазі перш за все цілі перемоги на виборах, досягнення впливовості у суспільстві чи в політичній партії. Через це і політичну освіту часто розуміють як ще одну можливість забезпечити успіх у кар'єрі лідера, здобути переваги у політичних змаганнях. Політику, політичну діяльність не сприймають як діяльність по впровадженню ідеалів і принципів демократії, з'ясування проблем в житті громад та мобілізацію ресурсів на їх подолання. Відповідним має бути і розуміння політичної освіти, її цілей, завдань і очікуваних результатів.

Тому слід зазначити, що мета політичної освіти в Україні – формувати й поширювати те, що є спільним для усіх членів суспільства у їхньому розумінні справедливості, порядку, свободи, рівності, участі тощо.

Політична освіта має виконувати функцію трансляції до нових поколінь оптимальних способів суспільної взаємодії, вбираючи світові здобутки та зберігаючи автентичні традиції української культури. Сприяючи соціалізації молоді, політична освіта має навчати її рольовим моделям політичної поведінки.

Завдання політичної освіти в Україні - не формувати прихильність до якоїсь політичної сили, а підвищувати громадянську компетентність і відповідальність особистості, культивувати фундаментальні цінності й принципи демократії, мотивувати до участі у розв'язанні суспільних проблем.

У демократичному суспільстві всі люди повинні мати рівні права, незалежно від своїх переконань, політичної орієнтації чи ставлення до релігії. «Держава в демократичному суспільстві не має права нав'язувати тому, хто навчається, будь-який світогляд. Але вона зобов'язана зробити все можливе, щоб вільне самовизначення особистості здійснювалося

усвідомлено, на основі фундаментальних знань» [5, с. 326].

Політична освіта в українському суспільстві має допомогти людині звільнитися від атавізмів тоталітарного статусу як невіра у власну соціальну значущість, не шанування власної та чужої гідності, свободи, не відчуття рівності у стосунках з владою, власна нерішучість.

Впровадження й розвиток політичної освіти має сприяти подоланню таких характеристик політичної свідомості, як нетерпимість, конфронтаційність, абсентеїзм, сприяти становленню культури толерантності, політичної коректності, стимулювати зацікавленість громадян у демократичних змінах в державі, їхню виборчу активність, відповідальне і поважне ставлення до результатів виборів, піднесення рівня професіоналізму й відповідальності громадських діячів, державних службовців.

Загалом, політична освіта у демократичному суспільстві має стосуватися всіх вікових і соціальних груп населення - освітні заходи мають охоплювати як учнів і студентів, так і вчителів та батьків. Ціла освітня система має відповідати духу, потребам і цілям демократичного суспільства і бути зорієнтованою на формування активної, автономної, незалежної, уповноваженої, непатерналістської особистості, яка почувається і сприймається суспільством як самостійна цінність, а інтереси її визнаються пріоритетними. На кожному рівні політична освіта має бути спрямована на підвищення громадянської компетентності і громадянської відповідальності особи, сприяти аргументованому прийняттю фундаментальних цінностей і принципів демократії.

Завдання політичної освіти в Україні полягають у «створенні умов для формування справжнього громадянина, рівень знань, ставлень і участі якого відповідає вимогам сучасного демократичного суспільства» [6, с. 41].

У зв'язку з цим особливої уваги заслуговує ряд проблем.

Перш за все, слід торкнутися питань розвитку політичної науки, оскільки саме від її стану багато в чому залежить зміст знань про політичний світ, демократизацію суспільства та удосконалення системи їх поширення. Проблеми становлення і розвитку вітчизняної політичної науки стають все більш очевидними. Політичні зміни, що відбулися за останнє десятиліття в нашій країні і в усьому світі, вимагають наукової оцінки й осмислення. На жаль, і ми самі, і наші зарубіжні колеги все ще далекі від того, щоб дати задовільні пояснення цим змінам, оцінити підсумки і тенденції політичного розвитку, які проявилися в сторіччі, що завершилося, і в рамках пережитої нами епохи взагалі [7, с. 95].

Для просування вперед у вирішенні цих і інших проблем політологічного знання необхідна переоцінка теоретичних парадигм і методологічних основ усього комплексу наукового вивчення політики.

В Україні, як і в інших пострадянських державах, проблеми розвитку політичних досліджень виявилися ускладнені тим, що на тлі загальної кризи наукових парадигм доводиться мати справу і зі специфічними викликами. Мова йде, насамперед, про звільнення від догматичних,

ненаукових ідеологізованих схем. Сьогодні настільки актуальними є питання подолання стереотипів “старого” світосприйняття, наскільки актуальні завдання подолання поверхневого “пробуржуазного” і національного школярства.

Це означає що магістральний методологічний шлях вітчизняної політичної думки не може якимось чином не пролягати через критичне засвоєння заново марксистського методу і наукових результатів радянської епохи, їх збагачення і доповнення найціннішими відкриттями і досягненнями інших методологічних підходів – від біхевіоризму до функціоналізму. Для цього необхідна консолідація професійного політологічного співтовариства. Поки воно існує, скоріше потенційно, ніж реально. Політологи в Україні, як і раніше, нерідко сперечаються з ідеологічних, а не теоретичних питань.

На жаль, значна частина політологічних праць обтяжені цілою низкою штампів, які є свідченням інколи навіть свідомого, некритичного сприйняття як минулого, так і дійсності. В першу чергу, це стосується поширення міфу про демократичний характер існуючої політичної системи та політичного режиму. Можна погодитися з думкою окремих дослідників, що існуюча суперечність між конституційною і реально існуючою системою політичних відносин спричинила наявність низки тенденцій у вітчизняній політичній думці стосовно досліджень політичного процесу в Україні.

У зв'язку з таким становищем перед політологічною освітою стоїть актуальна проблема навчання самостійному аналізу процесів, що відбуваються в українському суспільстві. Саме такий підхід багато в чому буде сприяти подоланню репродуктивного монологічного характеру мислення і формуванню відкритої політичної культури, демократичної освіти, яка припускає сприйняття власних політичних поглядів і інтересів як рівнозначних з інтересами і поглядами представників інших позицій [8, с. 96].

Крім сказаного, одним з напрямків вирішення зазначеної проблеми є прилучення тих, хто знайомиться з політичним світом, до наукової поняттєво-термінологічної системи як мови спілкування, яка очищена від пропагандистських і публіцистичних нашарувань, без якого неможливий діалог між різними позиціями. Безумовно, в цьому питанні вирішальне місце належить дослідникам та викладачам політичних наук. Позитивним кроком, який в майбутньому буде сприяти вирішенню вказаної проблеми, є підготовка в багатьох вузах України студентів-політологів. Потреба суспільства у фахівцях з політологічною освітою навіть у країнах зі стабільними демократичними режимами порівняна тільки з потребою в юристах і економістах. Для нашого перехідного суспільства об'єктивно вона є вищою.

Перед особливою необхідністю в політичній освіті постає суспільство, що перебуває у процесі перетворення від тоталітарного до демократичного стану. Суспільний розвиток України останніх тринадцяти років та політична криза, що спалахнула під час виборчої кампанії 2005 року, переконливо показали правдивість думки Монтеск'є про те, що

народ, який надто різко порвав із своїм минулим, скоро підпадає під дію реакції, яка змушує його відступати. Аби суспільні перетворення дійсно відбувалися і були міцними, треба міняти не уряди, а суспільні звичаї.

Ще однією з особливостей посттоталітарного суспільства є відсутність інституційованого громадянського суспільства, яке могло б виступити партнером або (в необхідних випадках) опонентом держави в організації участі громадян в управлінні публічними справами. Це створює сприятливу ситуацію для маніпулювання громадською думкою з боку влади і провладних політичних сил – тих суб'єктів політичних процесів, які володіють ресурсами або мають вплив на розподіл цих ресурсів. Відповідно «агітаційні й пропагандистські ресурси використовуються односторонньо, що спотворює уявлення громадян про стан справ у країні» [9, с. 22].

Що ж стосується освіти, то відкритість національної системи освіти України неможлива без досягнення динамічної рівноваги між двома основними процесами – функціонуванням та розвитком, що вже давно визнано запорукою оптимальної освіти. Між тим слід зазначити, що у вітчизняній системі освіти все ще зберігається пріоритет функціонування перед розвитком, що часто приходиться у суперечність із кардинальними змінами соціокультурної та політичної ситуації у країні. У цьому зв'язку слушною є думка російської дослідниці Г. Петрової про те, що управляти сучасною освітою – означає управляти її розвитком, і такий поворот в управлінській діяльності змінює її характер у бік набуття нею рис гнучкості, ситуативності, концептуальності, можливості та готовності корегування цілей, стратегій тощо [10, с. 3].

Для посттоталітарної держави є вкрай важливою свідомо підтримка громадянами країни дій, спрямованих на здійснення переходу до демократії. Одна з можливостей досягнення такої підтримки - збалансована й різнобічна політична освіта, у здійсненні якої братимуть участь різноманітні учасники: державні органи, політичні партії, громадські й релігійні організації, ділові кола тощо. При цьому, враховуючи слабкий розвиток недержавних акторів, держава має взяти на себе основну роботу з організації політичної освіти, мобілізуючи державні й благодійні ресурси, використовуючи міжнародну фінансову й матеріальну допомогу, а також досвід і знання провідних експертів з інших країн.

Специфіка політичної освіти в Україні полягає в тому, що вона має бути спрямована не лише на відтворення демократичних цінностей в суспільстві, а й на формування нової системи громадських цінностей. За політичної модернізації доводиться культивувати демократичні цінності, поширювати відповідні процедури, нові правила життя й стилі поведінки в умовах недемократичної дійсності. Коли в суспільному житті бракує демократизму, політична освіта сама здатна стати чинником розповсюдження демократії.

Проблему загострює те, що в Україні має місце брак або невизначеність суспільного замовлення на політичну освіту. Часто ідеал

демократичного громадянина ототожнюють лише з патріотизмом, а політичну освіту обмежують патріотичним вихованням, яке визначають виключно на засадах мілітаризму й войовничості. Аби політична освіта відповідала соціальним вимогам, у демократичному й перехідному суспільствах, вона має бути систематичною й фаховою, спиратися на наукову розробку принципів питань, на коректне визначення її змісту, виходячи з ідеального образу її мети та реального стану й проблем політичної культури громадян.

Виходячи із стану політичної культури громадян України, вітчизняна політична освіта має бути спрямована на формування компетентної й відповідальної взаємодії, співпраці громадян з владою, на формування у них культури законослухняності з урахуванням внутрішньої суперечності такої культури. Зміст занять з політичної освіти має бути побудований з урахуванням необхідності підвищення рівня відповідальності громадян та їхньої вимогливості, очікування відповідальності від політиків. Політична активність і участь громадян у розв'язанні суспільних проблем, ухваленні суспільних рішень та їх реалізації в кінцевому підсумку є очікуваним результатом політичної освіти, отож, на її формування і розвиток має бути спрямовано зміст останньої. Важливим також (особливо з урахуванням залишків тоталітарної культури) є навчання тому, як зберігати власну автономію у стосунках з іншими людьми та державою, ефективно захищати власні інтереси – як відчувати й захищати власну свободу. Зрештою в сучасному багатоманітному світі культура толерантності є вже не просто ознакою хороших манер і виховання, а умовою виживання й збереження стабільності суспільства, успішності публічних заходів.

Загалом, за словами А. Мазак, «можна виділити ще один чинник, який перешкоджає сприянню освіти становленню української політичної нації – домінування адміністративних методів організації управління, що стоїть на заваді демократизації самого освітнього простору. Так, у 2002 році, за даними емпіричних досліджень, понад три чверті управлінців ВНЗ віддавали перевагу адміністративним методам управління. Щоправда, позитивним є те, що цей показник нижчий серед управлінців зі стажем до п'яти років – це свідчить про певний рівень їх готовності до змін і дає підстави сподіватися на поступове подолання адміністративних методів управління освітою [11, с. 52].

Очікуваним результатом демократичної політичної освіти в Україні має бути громадянин, якому властиві такі риси: 1. цінування ідеалів свободи, рівності, справедливості; 2. відчуття власної гідності й цінування прав; 3. готовність дотримуватися чинних норм і законів; 4. потреба в ефективній і стабільній політичній системі; 5. здатність визначати проблеми суспільного життя, бажання і вміння вимагати їх розв'язання; 6. вмотивованість і вміння впливати на владу.

Очікуваним результатом політичної освіти є також підвищення професіоналізму державних службовців, їхня здатність спирати свою

діяльність на ідеали й принципи демократії, поважання прав і гідності громадян. Завдяки політичній освіті в Україні має бути досягнуто ситуацію, коли державні службовці, працівники урядових установ всіх рівнів вбачатимуть професіоналізм своєї діяльності в тому, щоб забезпечувати якомога більш ретельне дотримання законів і регламентів у здійсненні суспільних справ, а не прислужуватися якійсь одній із політичних сил. Очікується також, що політична освіта надасть можливість практичним політикам засвоїти сучасні цивілізовані методи впливу на громадськість, взаємодії з суперниками та союзниками, керуватися у своїй діяльності не лише вузько партійними цілями, а й завданнями встановлення і дотримання в суспільстві принципів демократії.

Політична освіта, будучи суттєвим чинником політичної соціалізації особистості, у демократичному (а так само і в перехідному до демократичного) суспільстві має полягати у культивуванні цінностей прав, свобод і гідності людини, розвитку вміння відстоювати власні права в разі зазіхань на них з боку інших людей чи влади, формуванні громадянської компетентності, прихильності до цінностей демократії, поширенні критичного ставлення людей до уряду й продукуваних ним настанов і рішень, мотивуванні індивідів до участі у розв'язанні проблем громадського життя. Демократичне суспільство – це «егалітарне суспільство, де повалено старий феодальний лад, скасовано феодальні привілеї, панує рівноправність. Тут же існують лише індивідуальні відмінності між людьми, зумовлені їх неоднаковими здібностями, освітою, достатком» [12 с. 832]. Політична освіта – це навчання людей тому, як жити за умов сучасної держави, як дотримуватися її законів, але водночас і не дозволяти владі порушувати їхні права, домагатися від неї задоволення їхніх правомірних потреб.

Здійснювати політичну освіту – значить, навчати людей тому, що вони повинні знати, вміти, будучи громадянами демократичної держави, маючи справу з владою, з її органами й іншими політичними інституціями, перебуваючи у компетентній взаємодії і відповідальній співпраці з ними.

Серед проблем, що існують у розвитку політичної освіти в Україні й потребують якнайшвидшого розв'язання, – визначення її змісту, застосування відповідних йому методів викладання, розробка навчальних програм та посібників, використання інформаційних технологій у процесі навчання, підвищення кваліфікації викладачів. Крім того, поступова демократизація самої системи освіти потребує надання поглиблених теоретичних знань із сутності, передумов і перспектив розвитку демократії як явища і політичного режиму. У зв'язку із цим позитивним було б поширення викладання навчальної дисципліни «Основи демократії» принаймні у вищих навчальних закладах. За словами Галини Нестерко, «сучасні реалії характеризуються викладанням цієї дисципліни тільки в деяких ВНЗ для студентів дуже обмеженого кола спеціальностей як експеримент. Натомість впровадження цього курсу в навчальні плани для всіх спеці-

альностей (як соціогуманітарних, так і природничо-наукових) необхідне на сучасному етапі для формування в українській молоді базових знань із сутності демократичних перетворень, етапів демократичних переходів та для ознайомлення їх із відповідним досвідом інших країн, які вже здійснили цей перехід. Викладання «Основ демократії» може сприяти формуванню демократичної свідомості та навіть демократичного менталітету громадян (причому і студентів, і самих викладачів) як запоруки демократичної соціальної поведінки. У процесі викладання цієї дисципліни можливе також сприяння розвитку політичної активності та набуття відповідних навичок, подолання фрагментарності політичної свідомості і формування на цій основі громадянської політичної культури, без чого становлення української політичної нації видається нереальним» [13, с. 179]. Для досягнення даної мети слід розробити концепцію політичної освіти в Україні, яка дозволить: 1. надати політикоосвітнім процесам демократичного і кваліфікованого, теоретичнообґрунтованого і методично виваженого характеру; 2. зміцнити соціально-політичну стабільність в українському суспільстві; 3. підвищити політичну відповідальність громадських діячів; 4. стимулювати виборчу активність громадян, зважене ставлення до претендентів на виборах; 5. оптимізувати процеси політичної соціалізації молоді; 6. залучити і поширити існуючий досвід у галузі громадянської освіти.

Дослідження науковцями проблем формування системи та змісту політичної демократичної освіти, безумовно, буде сприяти подальшому просуванню суспільства шляхом демократизації свідомості його членів.

Аби справити реальний вплив на розвиток і зміцнення демократії, на думку Миколи Іванова, «належить робити ставку не на того чи іншого політика, а на цілий народ, на вдосконалення політичної культури й громадянської освіченості населення, на культивування цінностей відкритого суспільства» [14, с. 42].

Підсумовуючи основні позиції слід виділити такі основні напрямки, за якими удосконалення системи політичної освіти України може сприяти становленню демократії:

- змістовний (а не тільки навчально-методичний) розвиток системи освіти в напрямі європейської та загальносвітової культури (що покращить якість освіти);
- досягнення оптимального балансу між функціонуванням національної системи освіти та її розвитком у визначеному напрямі зі збільшенням ступеня відкритості;
- посилення ідентифікації студентів із українською політичною нацією (посилить дух патріотизму);
- реальне забезпечення студентів навичками спілкування державною мовою та україномовними підручниками, повністю відповідними українській дійсності (сприятиме вихованню та освіченості громадян України);

- розвиток демократії в освітньо_виховному процесі та демократичності свідомості учнів (студентів) і викладачів (що призведе до поширення демократії і в інших соціальних сферах);
- розвиток політичної свідомості, політичної активності та політичної культури молоді (сприятиме політичній соціалізації);
- поширення громадянської освіти із викладанням основ демократії та теоретичних засад феномену політичної нації у вищих навчальних закладах (що послужить основою демократизації освітнього простору в Україні).

Наведені положення підтверджують те, що політична освіта, будучи однією з головних складових розвитку громадянського суспільства, надаючи людям елементарну громадянську компетентність, озброюючи їх вміннями, необхідними для життя в демократичному суспільстві, здатна забезпечити істотну протидію політичній дестабілізації, конфронтації й загрозам національній безпеці.

Висновки. Україна, перебуваючи в процесі трансформування, надзвичайно потребує досконалої політичної освіти як потужного знаряддя політичної соціалізації, інтегрування особистості у політичну систему, зміцнення громадянського суспільства на фундаментальних засадах рівності, взаємної відповідальності й почуття власної гідності, вдосконаленню політичної системи, її децентралізації, налагодженню й розвитку міжрегіонального співробітництва.

Література

1. Кострюков С.В. Демократична освіта в ринково-орієнтовному суспільстві // Нова парадигма. Журнал наукових праць. Випуск 38. К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2004. С. 89-96.
2. Кострюков С.В. Демократична освіта студентської молоді // Мультиверсум. Філософський альманах. Випуск 42. К.: Український центр духовної культури, 2004. С. 166-175.
3. Кострюков С.В. Демократична освіта студентської молоді // Мультиверсум. Філософський альманах. Випуск 42. К.: Український центр духовної культури, 2004. С. 166-175.
4. Іванов М. С. Політична освіта в контексті політичних трансформацій суспільства: монографія / М. С. Іванов. – Миколаїв: МДГУ ім. П. Могили, 2004. – 280 с.
5. Кремень В., Ткаченко В. Україна: шлях до себе. Проблеми суспільної трансформації. Монографія. Навч. посіб. К.: Вид.центр „ДрУк”, 1998. – 446 с.
6. Рябов С.Г. Політична освіта в Україні: проблеми та перспективи розвитку / С. Г. Рябов, 2005, 44 с.
7. Кострюков С.В. Демократична освіта в ринково-орієнтовному суспільстві // Нова парадигма. Журнал наукових праць. Випуск 38. К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2004, С. 89-96.

8. Кострюков С.В. Демократична освіта в ринково-орієнтовному суспільстві // Нова парадигма. Журнал наукових праць. Випуск 38. К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2004. С. 89-96.

9. Жадан І. Політична культура та проблеми громадянської освіти в Україні / І. Жадан., С. Кисельов, О. Кисельова, С. Рябов. К.: Тандем, 2004. – 79 с.

10. Петрова Г.И. Коммуникативная онтология и современное образование / Г.И. Петрова // Философия образования. – 2004. – № 2. – С. 3-8.

11. Мазак А. Управління освітою в умовах демократизації суспільних процесів / А. Мазак // Освіта і управління. – 2004. – Том 6. – № 4. – С. 49-52.

12. Горлач М.І. Політологія: наука про політику: підручник / М.І. Горлач, В.Г. Кремень К.: Центр учбової літератури, 2009. 840 с.

13. Нестерко Г. Роль системи освіти у становленні української політичної нації / Г. Нестеренко // Філософія освіти: Науковий часопис. – 07/2006. – № 2. – С. 177-187.

14. Іванов М. Що таке “громадянська” і, що таке “політична” освіта? / М. Іванов // Політичний менеджмент. – 2003. – № 2. – С. 41-49.

СОСТОЯНИЕ, ПРОТИВОРЕЧИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПОЛИТИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СОВРЕМЕННОМ УКРАИНСКОМ ОБЩЕСТВЕ

В.А. Берега

Политическое образование - важная отрасль жизнедеятельности общества, от эффективного функционирования которого зависит стабильность политической системы, целесообразность решений, принимаемых, качество жизни каждого человека. Благодаря программам политического образования воспитывается гражданин демократического образца, осознает свое место и роль в обществе, придерживается общечеловеческих ценностей, знаком с политической реальностью государства и имеет необходимые умения и навыки для участия в принятии политических решений; для обеспечения максимального эффекта и пользы от проведения просветительских мероприятий в масштабах страны необходимо реализовывать образовательные программы всех слоев населения; процесс политического обучения должен проводиться не только учебными заведениями, но и неформальными образовательными структурами.

Ключевые слова: человек, образование, культура, демократическое общество, гражданское общество, политическое образование, политическое просвещение.

STATE, CONTRADICTIONS AND PERSPECTIVES OF DEVELOPMENT OF POLITICAL EDUCATION IN MODERN UKRAINIAN SOCIETY

V.O. Bereza

Political education is an important sector of society, from effective functioning of which depends the stability of the political system, the

appropriateness of decisions that are adopted, the quality of life for everyone. Through programs of political education, citizen of a democratic model is educated that realizes its own place and role in the society, upholds human values, aware of the political reality of the state and has necessary skills to participate in political decision-making; for maximum effect and benefit of educational activities across the country it is necessary to implement educational programs for all sectors of the population; political learning process should be conducted not only by educational, but also informal educational institutions.

In modern Ukraine as a result of changes in the political system, the destruction of the old value system of the society faces complex issues. These include questions about the system of values that can be the basis of consensus of different social groups. The old model of political behavior and participation are learned by the older generation, do not reflect the new political realities and disorient a person. New models are formed and absorbed very slowly.

This is why the issue of political education shall outstanding relevance. After all, it is provided by means of introduction and assimilation on an objective scientific basis of domestic and foreign policy experience. Political education enables the individual to comprehend the functioning of the political system and armed with knowledge of ways to influence it to implement its own and group interests.

Key words: human being, education, culture, democratic society, civil society, political education, political education.